

III. SPRAWOZDANIA I INFORMACJE

KONFERENCJA NAUKOWA SOCJOLOGIA WOBEC ZMIAN SPOŁECZNYCH"

CZERNIEJEWO 28 - 29 IV 1994 r.

Z okazji rocznicy 75-lecia Uniwersytetu Poznańskiego Instytut Socjologii UAM zorganizował dwudniową konferencję poświęconą pracom badawczym poznańskiego ośrodka socjologicznego, w przeszłości i obecnie, z położeniem nacisku na kierunki badań nad przemianami zachodzącymi w wyniku zmian ustrojowych. Konferencja ta odbyła się w dniach 28 - 29 kwietnia br. w Czerniejewie k/Poznań.

Tak się zresztą złożyły okoliczności historyczne, że rocznica UAM jest zarazem rocznicą powstania socjologii akademickiej w Poznaniu i pierwszego w Polsce Instytutu Socjologicznego (1920). W 1919 r. Florian Znaniecki, daremnie oczekujący na przyjęcie jego oferty przez władze akademickie Uniwersytetu Jagiellońskiego, zdecydował się przyjąć propozycję objęcia jednej z katedr filozofii na nowopowstałym Uniwersytecie Poznańskim. Jeszcze w 1920 r. stanowisko to zostało przekształcone w Katedrę Socjologii i Filozofii Kultury, uzupełnioną - dzięki organizatorskiemu wysiłkowi Znanieckiego - utworzenie placówki dydaktycznej - Seminarium Socjologicznego i badawczej - Instytutu Socjologicznego, przekształconego później (1927) w Polski Instytut Socjologiczny, z oddziałami w Poznaniu i Warszawie. Narodzinom poznańskiego ośrodka socjologicznego towarzyszyły narodziny jednej z najciekawszych i rozwijających się dynamicznie szkół teoretycznych w polskiej socjologii, okaleczonej potem przez następstwa wojny i okupacji, jak i przez zerwanie ciągłości rozwoju w latach 1948 - 1956. Właściwie nigdy nie dowiemy się, jaka byłaby dalsza naturalna ewolucja zainteresowań i orientacji teoretycznych szkoły, gdyby mógł swobodnie kontynuować swoją pracę w Poznaniu Znaniecki wraz z zespołem znajdujących się w pełni możliwości twórczych jego uczniów i współpracowników z pierwszego wychowanego w Poznaniu pokolenia socjologów.

W sesji wzięli udział starsi i młodszy badacze poznańscy z Instytutu Socjologii UAM wraz z współpracującym z nimi od lat prof. Ziemińskim z Wydziału Prawa oraz pracownicy Akademii Ekonomicznej, Instytutu Zachodniego i Akademii Wychowania Fizycznego. W ciągu dwóch dni, na czterech sesjach wygłoszono ogółem 21 referatów. Termin konferencji zapisany w kalendarzu imprez ogólnouniwersyteckich ścierał się z terminami zaliczeń zajęć dydaktycznych, zabrakło więc kilku referatów, jakie powinny być wygłoszone, brakowało też kilku postaci, które powinny być znaleźć się na sali. Można jednak oczekiwać, że przynajmniej niektórym skutkom tych absencji uda się zaradzić w przygotowywanej właśnie publikacji materiałów konferencyjnych.

Po otwarciu konferencji dokonany przez Prorektora UAM, prof. Stefana Jurge, zabrał głos najstarszy z poznańskich profesorów socjologii i jeden z nielicznych bezpośrednich uczniów Znanieckiego, jacy są wśród nas, Zygmunt Dulczewski. W jego przemówieniu powitalnym znalazły się niezwykle interesujące uwagi i komentarze o najdawniejszej historii socjologii na UP. Stanowiło więc ono naturalny pomost do tematyki pierwszej sesji poświęconej "Tradycjom badawczym poznańskiego ośrodka socjologicznego", harmonizując z referatem dyrektora Instytutu Jana Włodarka, zatytułowanym *75 lat socjologii poznańskiej: Zmiany społeczne a rozwój badań i teorii*. Autor podkreślał, że w dłuższej, zawiętej, mniej i bardziej owocnej w różnych okresach historii instytutu ujawniały się pewne długotrwałe tendencje. Ośrodek zintegrowany od początku wokół jednego centrum - Seminarium Znanieckiego, z wyróżnioną rolą mistrza (Znaniecki i Szczurkiewicz w sto-

sunku do dwóch pierwszych pokoleń), charakteryzował się tym, że gotowy już w znacznej mierze system teoretyczny Znanieckiego stał się dźwignią badań empirycznych (także nacechowanych stałością zainteresowań), pozostając w opozycji do różnych postaci naturalizmu. Pomimo wspomnianego wyżej zerwania ciągłości orientacji teoretycznej, jak i tego, że trwający już od dwudziestu lat renesans zainteresowania twórczością Znanieckiego ma przecież miejsce nie tylko w ośrodku poznańskim, wydaje się jednak, że nawiązanie do tej tradycji jest w Poznaniu silniejsze i jest ona kultywowana bardziej starannie i wszechstronnie w wątkach teoretycznych (np. socjologia wychowania), czy też w formach instytucjonalnych (np. Fundacja im. Znanieckiego) niż w ośrodkach pozostałych. Charakterystyczna jest też szczególna integracja i współpraca między instytucjami badawczymi, których przedstawiciele wzięli udział w konferencji. Wyraża się ona nie tylko w współpracy seminaryjnej, w projektach badawczych, skupieniu promocji kadr, ale i w rotacji personelu między tymi instytucjami. Tak się dotąd działo, że Instytut Socjologii UAM nie rozwijałby się zadowalająco, a nawet reprodukowało, gdyby nie powracali doń uczeni przezeń poprzednio wypromowani.

Stanisław Lisiecki i Andrzej Sakson (IZ) omówili w referacie *Ziemie Zachodnie i Północne w badaniach Instytutu Zachodniego* dorobek i doświadczenia Zakładu Socjologii IZ, zwłaszcza z jego "złotego okresu" (1956 - 1970), bogatego w wiele rybitnych prac, ale niezwykle silnie determinowanego przez układ preferencji politycznych, rzutuujących na tematykę i problematykę. Zajęli się także nowymi kierunkami badań: nad ludnością rodzimą i na pograniczu polsko-niemieckim. W referacie *Socjologia prawa w okresie przemian* Zygmunt Ziemiński omówił stan badań socjologiczno-prawnych w ich różnych wersjach (wersja prawnicza i socjologiczna; socjologia prawa w ścisłym znaczeniu i socjologia na użytek prawników) i zaproponował rejestr i koncepcję najpilniejszych prac ułatwiających skonstruowanie całościowego systemu prawa opartego na spójnych założeniach aksjologicznych ("minimum treści prawa natury"), powstającego w procesie prawodawczym traktowanym jako złożony proces społeczny. W warunkach demokratycznych w procesie tym muszą być obecne warianty projektu stanowienia i stosowania środków prawnych dla osiągnięcia pewnych skutków społecznych, wobec braku konsensu a nawet wyraźnych większości popierających.

W obrębie drugiej sesji poświęconej zmianom struktur politycznych Marek Ziółkowski przedstawił w referacie *Jednostka, wobec władzy* zarys modelu tej fazy procesu transformacji systemowej, która rozpoczyna się po jej "miodowym miesiącu" (1989 - 1991), i różnicowania się postaw społecznych wobec władzy. Kiedy ujawniają się już efekty pozytywne, jak i znaczne koszty społeczne, zmienia się także stosunek społeczeństwa do władzy. Inaczej niż to ma miejsce na początku, związki między polityką i gospodarką wychodzą w okresie "mozolnej codzienności" na plan pierwszy. Towarzyszy temu tendencja do instrumentalizacji i pragmatyzacji wszystkich właściwie wartości (władzy, demokracji, swobód obywatelskich). Współpracujący z referentem w realizacji szerszego projektu dotyczącego postaw społecznych wobec władzy, Barbara Pałowska i Rafał Drozdowski przedstawili wyniki badań *Polacy wobec przemian społecznych w latach 1989 - 1993*. Zwrócili oni m.in. uwagę na rozczłonkowanie społecznego postrzegania władzy, sytuowanej na trzech poziomach: 1) władzy jako systemu, 2) władzy jako programu rządów, 3) władzy jako ekip rządzących państwem.

Stanisław Kozyr-Kowalski w referacie *Klasy, stany i partie w wyborach parlamentarnych* analizuje m.in. wybory z lat 1991 i 1993 ukazał związek położenia klas a zachowaniem wyborczym, na tle opracowywanej na nowo teorii klas wyznaczonych przez pozycję nierówności w społecznych strukturach podziału pracy i podziału własności ekonomicznej. Teoria ta, wprowadzając kategorie makro- i mikroklas, quasi-klas oraz podklas, form ich politycznej artykulacji w postaci partii jednoznacznie klasowych i wieloznacznie klasowych, nastawiona jest na uwzględnienie przemian zachodzących w współczesnych społeczeństwach (np. przyrostu liczby ludzi znajdujących się poza stosunkami pracy). Pozwala na ciekawą interpretację zmiany tendencji politycznych w wyborach, zjawisk absencji wyborczej itp.

Inną interpretację tych zjawisk w kategoriach psychologicznych przedstawił Michał Chmara w referacie "Zjawisko *desencanto* w warunkach transformacji ustrojowej". Sam termin hiszpańskojęzyczny spopularyzowany został na innych obszarach przez socjologów (np. Huntington, Dahrendorf) badających procesy towarzyszące kapitalistycznej zmianie ustrojowej, reformie politycznej i ekonomicznej na obszarach peryferyjnych: Europy Środkowo-Wschodniej, peryferii południowych i zachodnich Europy oraz w Ameryce Łacińskiej. Pojęcie odnosi się do masowo występujących

stanów rozczarowania, zawodu, odczarowania, niezadowolenia ze stopnia osiągania aprobowanych społecznie celów, bądź nawet zakwestionowania tych celów jeszcze przed ich osiągnięciem. Zbliżone jest ono do mertonowskich pojęć opisujących adaptację anomiczną (wycofania, resentymentu), ale w tym przypadku niedewiacyjną, niemarginesową i relatywnie trwałą. *Desencanto* wydaje się pod pewnymi względami podobne do stanów "kłótliwego przyzwolenia", pozbawione zarówno przeżyć rozpacz, jak i nadziei, którego obecność w odmiennych warunkach strukturalnych odnotował R. Aron.

Marek Żyromski w wystąpieniu zatytułowanym "Elita i demokracja" podjął próbę rozwinięcia dawnej koncepcji Cz. Znamierowskiego ujmującej istnienie elity, wybranej grupy społecznej, jako nieodłącznego lub nawet koniecznego elementu systemu demokratycznego. Jest to możliwe zwłaszcza przy rozszerzonej definicji elity, sytuującej ją w każdej dziedzinie aktywności ludzkiej, szczególnie trafnej w odniesieniu do współczesnych heterogenicznych społeczeństw. Otwartość i wielkość elit chroni społeczeństwa demokratyczne przed konstytuowaniem się "niewidzialnej władzy" grup oligarchicznych. Referat Piotra Buczkowskiego pt. "Pierwsza kadencja władz lokalnych" przedstawił refleksje uczestnika i badacza funkcjonowania samorządów gminnych w kontekście zachodzących przemian gospodarczych i politycznych. Autor nie sądzi, by zostały osiągnięte cele uzasadniające te przemiany, jak ustanowienie pluralizmu politycznego, państwa prawa, upodmiotowienie społeczeństwa na różnych poziomach jego istnienia. Władze lokalne nie zdołały stworzyć stabilnych form konsultacji obywateli. Nie rozwinęły się także efektywne formy uczestnictwa obywateli.

W ramach sesji III wygłoszone zostały referaty o zmianie struktur gospodarczych i jej konsekwencjach społecznych. Henryk Januszek (AE) ("Procesy transformacji systemowej i prywatyzacji") dokonał przeglądu koncepcji transformacji w literaturze i sporów o jej zakres i cele, szczególnie uwagę poświęcając procesowi prywatyzacji. Sądzi, że prywatyzacja winna być pojmowana jako proces tworzenia struktury gospodarczej zbieżnej z cechami kulturowymi społeczeństwa, niejako swoisty cel sam w sobie. W referacie "Przemiany różnicowania społecznego w Polsce" Jerzy Heymann zajął się różnicami wyznaczanymi przez położenie własnościowo-klasowe. Własność i sposoby zdobywania dochodów wyznaczają w największym stopniu różnicę między jednostkami, co wyraża się w współwarunkowaniu innych wymiarów, jak wykształcenie, sposób życia, szacunek społeczny. Społeczeństwo PRL nie było wcale tak egalitarne, jak zdawało się wynikać z niektórych badań, ale skala rozwarstwień w ostatnich pięciu latach uległa spotęgowaniu, zwłaszcza w następstwie procesu prywatyzacji. Jan Sikora (AWF) w interesujący sposób podjął próbę zademonstrowania przenikania obiegowych elementów socjologii zdroworozsądkowej i wulgarnej do marketingu jako dyscypliny poznawczej i wykładowej ("Przydatność socjologii T. Szczurkiewicza w marketingu"). Ich krytyka przeprowadzają na wielokrotnie przez Szczurkiewicza zachowuje więc aktualność w odniesieniu do "ubogiej teorii" marketingu.

W referacie pt. "Transformacja ustrojowa a zmiany w systemie artystycznym" Marian Gołka zajął się sprawą ustalenia kierunku zmian w systemie artystycznym (ograniczonym do instytucji i z wyłączeniem dzieł) i oszacowania ich skali. Po wyodrębnieniu czterech podsystemów: tworzenia, obiegu, obecności i odbioru, rozpatruje zmiany, jakie w nich zachodziły, zarówno te, które są kontynuacją tendencji wcześniejszych (np. udomowienie odbioru), jak i takie, których związek z przekształceniami ustrojowymi nie może być kwestionowany. Uwypukla znaczne różnice między potocznym wyolbrzymianiem skali zmian a ich wymiarem rzeczywistym, szacowanym na podstawie kilku zobiektywizowanych kryteriów ilościowych i jakościowych. Niejednokrotnie natura współwystępowania zmian ustrojowych i w systemie artystycznym nie jest jasna i nadal trudna do zinterpretowania. Podobne były spostrzeżenia Alicji Woźniak (AWF) zawarte w referacie "Turystyka w stylu życia współczesnych Polaków". Autorka ustala zamieranie i rozpad stałych typów turystyki: ruchu krajoznawczego, turystyki socjalnej, turystyki komercyjnej wspieranych przez nowe formy realizowania zainteresowań turystycznych, wpisane w cztery nowopowstające style życia, które nie stanowią jeszcze pełnej listy: tradycyjny, inteligencki, neomieszkański i w kilku wariantach występujący styl młodzieżowy. Procesy indywidualizacji, różnicowania i krystalizowania się nowych stylów są dalekie od zakończenia.

Franciszek Krzykała (AE) w referacie pt. "Perspektywy rozwoju niektórych dyscyplin socjologicznych w warunkach gospodarki rynkowej" dostrzega w zachodzących zmianach społecznych pojawianie się także zmian w sposobach postrzegania, nowe formy instytucjonalne nauki, załączki nowego myślenia i nowych sposobów kształcenia socjologicznego i daje wyraz oczekiwaniu, że naj-

szybciej będą się obecnie rozwijały dyscypliny socjologiczne zajmujące się mniejszościami narodowymi, informacją naukową, zależnościami polsko-niemieckimi oraz transportem i ruchem drogowym.

Sesja IV zatytułowana "Problemy społeczne doby transformacji" objęła referaty poświęcone przemianom rodziny w Polsce, niedostatkom i ułomnościom socjalnym, pomocy społecznej oraz coraz bardziej istotnemu społecznie problemowi samotności.

Zbigniew Tyszka w referacie "Rodzina polska w dobie transformacji społeczno-ustrojowej" przedstawił globalny obraz zmian zachodzących w rodzinie, związanych nie tylko z przemianami ostatnich lat, lecz będących także kontynuacją tendencji zainicjowanych znacznie wcześniej (kryzys lat osiemdziesiątych). Wpływ transformacji społeczno-ustrojowej miał charakter spontaniczny, wobec nieobecności opracowanej polityki społecznej. Procesy adaptacyjne postępują powoli, najbardziej są one dostrzegalne w młodym pokoleniu. W badaniach stwierdza się zmniejszanie poczucia pewności jutra, stresy wynikające z faktu, że w pokonywaniu trudności należy liczyć przede wszystkim na samego siebie. Postępujące pogorszenie sytuacji materialnej dotyka ok. dwóch trzecich rodzin, obniża się jakość życia rodzinnego, spada liczba małżeństw i wzrasta znacznie zróżnicowanie statusu materialnego rodzin. Pewien szczególnie wariant omawianego procesu był przedmiotem wystąpienia Wiolety Jastrzębek ("Rodzina niepełna w świetle badań socjologicznych"). Autorka opowiedziała się jednocześnie za reorientacją prowadzonych obecnie badań, w jakich przywiązuje się nadmierną wagę do autonomii, pewnej dewiacyjności, czy nawet wypuklenia patologiczności tego, co dzieje się w rodzinach niepełnych, zbyt jednostronnego wiązania nadziei na przezwyciężenie zjawiska z programami pomocy społecznej.

Anna Michalska (IS UAM) stwierdziła w referacie zatytułowanym "Samotność i osamotnienie jako problem socjologiczny", że zjawiska samotności były do niedawna niemal wyłącznie przedmiotem zainteresowania psychologów. Badania, o jakich mowa w referacie, zakrojone na szerszą skalę i prowadzone przez autorkę w latach 1987, 1992 i 1994 są właściwie pierwszą próbą socjologicznej analizy uwarunkowań poczucia osamotnienia. Poczucie osamotnienia jest swoistym rodzajem doświadczeń życiowych człowieka, niezależnym od jego stanu rodzinnego, zdeterminowanym jednak silnie przez wcześniejsze fazy jego życia. Wśród omówionych uwarunkowań znalazły się: stan cywilny, rodzaj prowadzonego gospodarstwa domowego, stan zdrowia, poczucie wieku, stan aktywności zawodowej i stopień samoobsługi. W sposób naturalny jednocześnie ich oddziaływanie koncentruje się zbiorowości ludzi stałych, w wieku emerytalnym. Zakłada się jednak w projekcie badawczym, że zjawiska samotności i osamotnienia dotykają także i inne kategorie wiekowe i stają się z wolna coraz bardziej społecznie znaczące.

O spektakularności zjawiska bezdomności ("Bezdomni i społeczny problem bezdomności w Poznaniu") wypowiedział się następnie Andrzej Przyemeński (AE) przedstawiając ciekawą klasyfikację sytuacji bezdomności opartą na badaniach empirycznych. Zwrócił też uwagę na swoisty zniekształcający wpływ, jaki na obraz badanego zjawiska wywierają regulaminy i zasady funkcjonowania instytucji pomocy społecznej. Maciej Sieradzki ("Zawodowo-ekonomiczna aktywizacja niepełnosprawnych w warunkach powstawania gospodarki rynkowej w Polsce") zajął się przede wszystkim usystematyzowanym opisem złożonego i niezakończony jeszcze procesu adaptacyjnego dotychczasowych form pracy zawodowo-rehabilitacyjnej dla niepełnosprawnych do wymogów gospodarki rynkowej, jak i dalekosiężnymi konsekwencjami głębokiej reorientacji prawno-gospodarczej instytucji pomocy społecznej.

Mimo że po każdym bloku referatów odbywała się w normalnym trybie dyskusja, na zakończenie konferencji uczestnicy mieli jeszcze raz okazję, by zarysować przynajmniej, jeśli nie doprowadzić do sprecyzowanych konkluzji spostrzeżenia wynikające z całości obrad, po panelu "Potrzeby badawcze i perspektywy rozwoju poznańskiego ośrodka socjologicznego", w jakim uczestniczyli: Z. Ziemiński, M. Ziółkowski, A. Sakson, R. Cichocki.

Mówiono o stałych i nowych projektach badawczych, gdzie projekty nowe wyodrębnia się bądź ze względu na nowe przedmioty, dotąd traktowane jako marginesowe i nieistotne, bądź ze względu na ich reorientację problemowo-metodologiczną, o charakterze niemal paradygmatycznym.

Przedmiotem dyskusji była też ocena stanu badań w środowisku, także pozycja w rankingu, jaką zajmuje ono lub zajmować by mogło. Dyskutowano wreszcie o znamienym w programie konferencji nadmiernym rozproszeniu indywidualnych wysiłków badawczych. Z perspektywy wydaje się jednak, że wielość zainteresowań i zaprezentowanych na konferencji ujęć nie była tylko rezultatem rzeczywistego skądinąd rozproszenia kierunków pracy. Konferencja miała charakter

jubileuszowy i jest tradycją środowiska akademickiego, że rocznice ważnych instytucji naukowych czci się swoistymi "adresami powitalnymi", bardziej cenionymi, jeśli są indywidualne. Należy zatem zakonkludować, że na konferencję lokalnie upamiętniającą rocznicę centralnej instytucji środowiska socjologicznego Poznania badacze (zwłaszcza ze średniego pokolenia) pospieszyli licznie, z pracami w przytłaczającej większości merytorycznie pełnowartościowymi, nawet jeśli fragmentarycznymi, ciekawymi i pozbawionymi nieznośnego nieraz piętna okazjonalnego rytualizmu.

Michał Chmara

Następny zeszyt

RUCHU PRAWNICZEGO, EKONOMICZNEGO I SOCJOLOGICZNEGO
(zeszyt 4 za 1994 r.)

który ukaże się w listopadzie br.
zawierać będzie materiały z

Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr Teorii Państwa i Prawa
pt.

POLITYKA, LEGISLACJA A TEORIA PRAWA

Szczecin 29 - 31 maja 1994 r.

Cena 70.000 zł

Zamówienia na większą liczbę egzemplarzy (powyżej 5 szt.)

do wysyłki bezpośredniej prosimy kierować pod adresem:
Wydawnictwo Naukowe UAM, ul. Nowowiejskiego 55, 61-734 Poznań

Pojedyncze zeszyty RPEiS nabywać można m.in. we
wzorcowniach ORPAN w Warszawie i Poznaniu,
w Księgarni Naukowej w Warszawie ul. Krakowskie Przedmieście 7,
w Księgarni Uniwersyteckiej w Poznaniu, ul. Zwierzyniecka 7
oraz w Redakcji RPEiS, ul. Św. Marcin 90, 61-809 Poznań

**Redakcja RPEiS dysponuje jeszcze ograniczoną
ilością egzemplarzy zeszytów monograficznych:**

zesz. 2/1993 - "Pakt o przedsiębiorstwie"	(50.000,-)
zesz. 3/1993 - "Gmina - miasto - powiat"	(50.000,-)
zesz. 2/1994 - "Konkurencja - marketing - reklama"	(50.000,-)

UROCZYSTOŚĆ NADANIA PREZYDENTOWI IRLANDII PROF. MARY ROBINSON DOKTORATU *HONORIS CAUSA* UNIwersYTETU IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU

Dnia 24 czerwca 1994 r. w Sah Lubrańskiego Collegium Minus UAM odbyła się uroczystość nadania doktoratu *honoris causa* Uniwersytetu im. A. Mickiewicza pani Mary Robinson, obecnemu prezydentowi Republiki Irlandii. Uroczystości przewodniczył JM Rektor prof. dr. hab. Jerzy Fedorowski, a uczestniczyli w niej Rektorzy wszystkich poznańskich wyższych uczelni, przedstawiciele władz państwowych oraz społeczności akademickiej UAM. Rektor UAM podkreślił, iż jest to setny doktorat h.c. poznańskiego Uniwersytetu, a nadany w jubileuszowym 75 roku istnienia tej uczelni.

Przemówienie wprowadzające wygłosiła Dziekan Wydziału Prawa i Administracji UAM prof. dr. hab. Ewa Borkowska-Bagieńska, wskazując na zasługi prof. Mary Robinson zarówno na polu polityki międzynarodowej, jak i uczestnictwa w gremiach przygotowujących międzynarodowe akty prawne, czy uczestnictwa w aktach charytatywnych w Afryce.

Mary Robinson, z domu Bourke, urodzona 21 V 1944 r., ukończyła Trinity College Uniwersytetu w Dublinie, a następnie studia prawnicze na Uniwersytecie Harvarda w 1968 r., podejmując następnie praktykę adwokacką oraz pracę naukową na Uniwersytecie w Dublinie, z ramienia którego wybierana była czterokrotnie na senatora Republiki Irlandii (1969 - 1989), nadzwyczaj aktywnie uczestnicząc w licznych komisjach i strukturach organizacyjnych wymagających wiedzy prawniczej, w szczególności w zakresie prawa konstytucyjnego. Funkcje profesora tej specjalności na Uniwersytecie w Dublinie pełniła od 1969 do 1975 r. W 1990 r. wybrana została Prezydentem Republiki Irlandii na siedmioletnią kadencję. Poza doktoratem w Oxfordzie pani Mary Robinson otrzymała dotąd doktoraty h.c. dziesięciu uniwersytetów w Irlandii, Wielkiej Brytanii, Stanach Zjednoczonych, Australii i Francji, a także kilkanaście innych akademickich wyróżnień honorowych. Małżeństwo zawarła w 1970 r. z Nickolasem Robinsonem. Jest matką trojga dzieci.

Jako promotor laudację wygłosił prof. dr. hab. Wojciech Łączkowski. Pani Robinson zajmowała się problematyką prawa karnego, prawa konstytucyjnego, w szczególności problematyką praw człowieka, oraz prawem wspólnotowym. Bibliografia jej prac obejmuje kilkadziesiąt pozycji. Są to przeważnie rozprawy o charakterze sprawozdawczo-krytycznym, wsparte szczegółową dokumentacją, ujawniające dużą trzeźwość sądów i umiejętność syntetycznego przedstawienia problemów. Jako przedstawiciel Irlandii uczestniczyła już w 1970 r. w międzynarodowym Zespole Roboczym do spraw poszerzenia kompetencji Parlamentu Europejskiego (tzw. Raport Vedel). Na szczególną uwagę zasługuje rozprawa prof. Robinson na temat uzgodnienia prawa irlandzkiego oraz prawodawstwa wspólnotowego, a także rozprawa dotycząca praktyki ochrony praw człowieka w Irlandii w aspekcie swoistej sytuacji politycznej w tym kraju. W związku z tym wskazywała też na mankamenty prawne instytucji nadzwyczajnych sądów karnych, w ramach których oskarżeni w sprawach wykraczających poza ramy przestępczości pospolitej pozbawieni są możliwości postępowania przed jury. W artykule z 1978 r. prof. Robinson wskazywała w sposób obiektywny i nie afektowany na formalne, a przede wszystkim faktyczne elementy dyskryminacji prawnej kobiet w irlandzkim systemie prawnym. Promotor podkreślił też rolę pani Robinson w układaniu współpracy dyplomatycznej między Republiką Irlandii a Polską.

Po wręczeniu dyplomu doktoratu h.c. przez JM Rektora J. Fedorowskiego i uroczystej inkantacji Chóru Akademickiego UAM, prof. Robinson wygłosiła przemówienie wskazujące na podobieństwa historycznych losów narodów Polski i Irlandii, podkreślając dobrodziejstwa nowej sytuacji, która umożliwi swobodną wymianę myśli między uczonymi, oraz na rolę świata nauki w umacnianiu naczelných wartości kultury europejskiej.

Pani Robinson zakończyła swe przemówienie cytatem z wiersza Cz. Miłosa:

*Piękny jest ludzki rozum i niezwyceżony.
Ani krata, ni drut, ni oddanie książek na przemiał,
Ani wyrok banicji nie mogą nic przeciw niemu.
On ustanawia w języku powszechnie idee
I prowadzi za rękę, więc piszemy z wielkiej litery
Prawda i Sprawiedliwość, a z małej - kłamstwo i krzywda.*